

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าฯ ลาดกระบัง

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแสง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

Popular Paticipation and Community's Strengthen at Kaosang,
Boyang Subdistrict, Muang District, Songkhla Province

โดย

นางสาวฟาริดา จันทรประดิษฐ์

เสนอ

ภาควิชาเทคนิคเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

รฟ. พ.ศ.2548

ฟ361ก

๒๕๔๙

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

หากต้องการใช้เอกสารนี้ กรุณาติดต่อห้องสมุดเพื่อขออนุญาต และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วันที่เดือนปี..... 2 JUN 2009

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
ภาควิชาเทคนิคเกษตร
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กทม.

เรื่อง
การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่อำเภอบอยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
Popular Participation and Community's Strengthen at Kaosang, Boyang Subdistrict,
Muang District, Songkhla Province

โดย
นางสาวฟาริดา จันทระประดิษฐ์
ได้รับรองการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร
วท.บ. (พัฒนาการเกษตร)
เมื่อวันที่ 25 เดือน 11 พ.ศ. 2548

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภสมบุรณ์ อึ้งรัตนากร)

กรรมการปัญหาพิเศษ

.....
(อาจารย์เอนก บุญยีน)

หัวหน้าภาควิชา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพามาภรณ์ ชันศรี)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำออกจำหน่ายหรือใช้ในการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

โดย : นางสาวฟาริดา จันทร์ประดิษฐ์

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตร์บัณฑิต (พัฒนาการเกษตร)

ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ :

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศุภสมบุญ อิงรัตนกร)

.....

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของสมาชิกในชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง ซึ่งข้อมูลที่ได้มาโดยการ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 120 ชุด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 66.7 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 70.0 ประกอบอาชีพค้าขายร้อยละ 56.7 สมาชิกร้อยละ 62.5 เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์

การมีส่วนร่วมและกิจกรรมการมีส่วนร่วมความเข้มแข็งของประชาชนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งนั้น พบว่าประชาชนร้อยละ 55.8 เข้าร่วมการประชุมในชุมชน ร้อยละ 77.5 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร้อยละ 45.0 ทำความสะอาดชุมชน ร้อยละ 80.8 ใช้นิติในการเลือกตั้งหัวหน้าชุมชน ร้อยละ 51.7 ร่วมพัฒนาชุมชน ร้อยละ 51.7 เข้าร่วมการประชุมกลุ่มออมทรัพย์ เข้าร่วมการประชุมกลุ่มอื่นๆ เช่นกลุ่มโครงการหมู่บ้านมั่นคง เป็นต้น ร้อยละ 37.5 ในการพัฒนาชุมชนร้อยละ 55.0 เสนอแนวทางใหม่ๆในการพัฒนาชุมชน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าร้อยละ 72.5 ประชาชน เข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมชุมชนเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟัง ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนร้อยละ 91.07 ประชาชนในชุมชนร่วมกันประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการชุมชนร้อยละ 90.8 มีความโปร่งใส ร้อยละ 98.3 คิดว่าหัวหน้าชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชน ร้อยละ 30.19 ประชาชนต้องการหัวหน้าชุมชนที่มีความเป็นผู้นำที่ดี ร้อยละ 93.3 ประชาชนมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน ร้อยละ 83.3 พอใจกับเงินปันผลที่มีการจัดแบ่งให้กลุ่มสมาชิกในแต่ละปี ร้อยละ 66.7 กิจกรรมที่จัดขึ้นสร้างความสามัคคีในชุมชน ร้อยละ 99.2 ประชาชนคิดว่าหน่วยงานรัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือ

ประชาชนในชุมชนเห็นด้วยว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

ปัญหาพิเศษฉบับนี้ได้มีการจัดทำขึ้นเพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (พัฒนาการเกษตร) ซึ่งกว่าจะเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ได้ดังนี้ ต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ มากมาย ซึ่งทั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่างๆ ที่คอยให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่อง ข้าพเจ้าขอขอบคุณบุคคลต่างๆ มา ณ โอกาสนี้ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภสมบุญ อึ้งรัตนกร ประธานกรรมการปัญหาพิเศษ อาจารย์เอนก บุญยืน กรรมการปัญหาพิเศษ ที่คอยให้คำแนะนำมาโดยตลอด และขอขอบคุณกลุ่มของประชาชนชุมชนเก้าเส้ง ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและรายละเอียดเกี่ยวกับชุมชน

ข้าพเจ้าหวังว่าปัญหาพิเศษฉบับนี้คงเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ได้พบเห็นและผู้ที่มีสนใจในเรื่องนี้ได้ไม่มากนักน้อย ความดีใดๆ ที่เกิดขึ้นก็ขอมอบให้แก่บุคคลดังกล่าวข้างต้น แต่หากมีข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขอรับไว้และกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

นางสาวฟารีดา จันทร์ประดิษฐ์

มีนาคม 2548

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(ก)
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	1
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา	2
ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา	2
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	2
บทที่ 2 ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	
ความหมายของการมีส่วนร่วม	3
ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	5
ประโยชน์การมีส่วนร่วม	7
นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน	8
ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเก่าแก่ง	12
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	17
วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	17
ระยะเวลาที่ทำการวิจัย	17
งบประมาณที่ใช้ในการศึกษา	18
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล	
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	19
ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน	21
ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม	23
วิจารณ์ผล	27
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	29
เอกสารอ้างอิง	31
ภาคผนวก	33

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม	16
2 แสดงการปฏิบัติงาน	18
3 ข้อมูลทั่วไปของประชากรชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	20
4 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน	22
5 ความคิดเห็นการเข้าร่วมประชุมหรือกิจกรรมชุมชน	23
6 ความคิดเห็นของประชาชนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน	23
7 ความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	24
8 ความคิดเห็นของประชาชนเรื่องความโปร่งใสของคณะกรรมการ และความสำคัญของหัวหน้าชุมชน	24
9 ความคิดเห็นในเรื่องลักษณะของหัวหน้าชุมชนที่ต้องการ	25
10 ความคิดเห็นเรื่องความพึงพอใจต่อสภาพความเป็นอยู่ในชุมชน และความพอใจกับเงินปันผลที่มีการจัดแบ่งให้	25
11 ความคิดเห็นต่อกิจกรรมต่างๆที่มีในชุมชน	26
12 ความคิดเห็นในเรื่องของหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ และความเข้มแข็งของชุมชน	26

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1 มุมมองและความคิดเห็นของภาคต่าง ๆ	22
ตารางที่ 2 ตารางลดและยกเว้นภาษี	33
ตารางที่ 3 ตารางลดและยกเว้นภาษี	33
ตารางที่ 4 ประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม	40
ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละของเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม	43
ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของอายุของผู้ตอบแบบสอบถาม	44
ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละของสถานที่พักอาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม	44
ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละของค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม	45
ตารางที่ 9 จำนวนร้อยละของการเดินทางมาสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม	45
ตารางที่ 10 จำนวนร้อยละของงานอดิเรกของผู้ตอบแบบสอบถาม	46
ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละของการรับรู้ข้อตกลงการค้าเสรีของผู้ตอบแบบสอบถาม	46
ตารางที่ 12 จำนวนร้อยละของระยะเวลาในการรับรู้ข้อตกลงการค้าเสรี ของผู้ตอบแบบสอบถาม	47
ตารางที่ 13 จำนวนร้อยละของที่มาของการรับรู้ข้อตกลงการค้าเสรีของผู้ตอบแบบสอบถาม	47
ตารางที่ 14 จำนวนร้อยละของสาเหตุที่ไม่รับรู้เกี่ยวกับการค้าเสรีของผู้ตอบแบบสอบถาม	48
ตารางที่ 15 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการรับรู้ข้อตกลงการค้าเสรี	48
ตารางที่ 16 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการรับรู้ข้อตกลงการค้าเสรี	50

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ (Introduction)

ความสำคัญของปัญหา (Statement of the Problem)

จากการที่รัฐบาลได้มีนโยบายด้านการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยเพิ่มศักยภาพของคนและเสริมสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งให้มีความพร้อมในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ การดูแลสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนของชุมชน จึงเห็นได้ว่าเป็นทางเลือกที่สำคัญในการพัฒนาเพื่อที่จะสร้างรากฐานให้กับชุมชนไปสู่ความมั่นคงของประเทศ

การที่รัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งนั้นทำให้มีหน่วยงานเข้ามาร่วมดำเนินงานเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมือง หรือชนบทรวมตัวกันเป็น "องค์กรชุมชน" โดยมีการเรียนรู้ การจัดการ และการแก้ไขปัญหาของคนในชุมชน แล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ

ในส่วนของชุมชนเก่าแก่อำเภอบ่อทอง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาเป็นชุมชนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำในด้านการวางแผน การปฏิบัติ การดำเนินการ และการจัดการพัฒนาชุมชนไปด้วยกัน ดังจะเห็นในตัวอย่างโครงการนำร่องบ้านมั่นคง และยังเป็นชุมชนต้นตำรับสามหลักผสมเกสรเป็นหนึ่งแบบอย่าง สามหลักผสมเกสรคือ การผสมกลมกลืนกันของคน 1 เชื้อชาติ 3 วัฒนธรรม คือคนที่นับถือศาสนา พุทธ ศาสนาอิสลาม และคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งสามารถอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขไม่มีการทะเลาะกัน ซึ่งจากผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่อำเภอบ่อทอง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objective of the Study)

1. เพื่อศึกษาสถานภาพทั่วไปของสมาชิกในชุมชนเก่าแก่อำเภอบ่อทอง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่อำเภอบ่อทอง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา (Significance of the Study).

1. ทราบสถานภาพทั่วไปของสมาชิกในชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. ทราบการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. ข้อมูลที่ได้ใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานและชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการศึกษา (Scope and Limitation)

การศึกษานี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วม กิจกรรมการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนในชุมชน และการสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้นำของชุมชนเพื่อให้ได้รายละเอียดเพิ่มขึ้น โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2548

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ (Operational Definition of Terms)

การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมในกิจกรรมลักษณะต่างๆของประชากรที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ประชาชน หมายถึง บุคคลทั่วไปทุกระดับที่มีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติ นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่า รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนา ถ่ายทอดไปยังลูกหลานต่อไป

ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ร่วมกันคิดร่วมกันทำในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน ให้พึ่งพาตนเองได้ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ อีกทั้งยังช่วยเหลือและเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่นๆในสังคมอีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Review of Related Literature)

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่อำเภอ ตำบลบ่อทราย อำเภอ เมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารไว้ดังนี้

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
 - 2.1 ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน
 - 2.2 ทฤษฎีการสร้างผู้นำ
 - 2.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน
3. ประโยชน์การมีส่วนร่วม
4. นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน
 - 4.1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง
 - 4.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง
 - 4.3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
5. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเก่าแก่อำเภอ
 - 5.1 ประวัติชุมชน
 - 5.2 สภาพทั่วไป
 - 5.3 อาณาเขตติดต่อของชุมชน
 - 5.4 อาชีพและเศรษฐกิจ
 - 5.5 สภาพทางสังคม
 - 5.6 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนหรือคนที่อยู่รวมกันในสังคมพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ ตลอดจนระบบสังคม ให้เกิดแนวคิดหลายๆด้าน เพื่อความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ให้ดีขึ้น ได้มีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความ เข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลไว้หลายทรรคนะดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับการมีส่วนร่วมในความหมายของ ประเวศ วะสี (2004) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นความริเริ่มของท้องถิ่นในการทำให้เกิดการจัดองค์กรและเกิดการปรากฏขึ้นของผู้นำตามธรรมชาติ ผู้นำของชุมชน ผู้นำที่ทางราชการแต่งตั้งอาจจะไม่ใช่ผู้นำจริงๆที่ชาวบ้านยอมรับนับถือ ผู้นำทางธรรมชาติอาจจะจะเป็นชาวบ้าน เป็นพระ เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำนันหรือเป็นใครก็ตามแต่ สถานการณ์ในส่วนของ อภิชาติ พันธเสน (2539) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ อำนาจในการตัดสินใจที่เน้นเรื่องอำนาจและการควบคุมโดยการมีกิจกรรมร่วมกันของประชาชนที่ไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องในทางปฏิบัติว่าการมีส่วนร่วมนั้นเป็นผลจากการต่อสู้ในทางรูปธรรมและการขัดแย้งทางสังคม หรือโดยความพยายามที่จะปรับความหมายให้ใกล้เคียงกับสภาพทางสังคมที่เป็นจริง กระบวนการดังกล่าวจึงมีแนวโน้มไปในลักษณะแนวประชาชน หรือการเรียกร้องในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตย และมีการปลดปล่อยให้มีอิสรภาพมากขึ้น

ในขณะที่ กุญจันทร์ สิงห์สุ (2535) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วม คือการที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้อสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินงานโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์ และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจ โดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอก และเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งมีอำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจ และผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับ เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมายถึง การร่วมคิดแก้ไขปัญหา การดำเนินการและกิจกรรมในชุมชน ร่วมวางแผน วางโครงการ ร่วมปฏิบัติงานในรูปของการเสาะแสวงหา แรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ และร่วมติดตามผลงานบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน ทั้งนี้การแสดงออกในการมีส่วนร่วมอาจเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยตรง โดยผ่านองค์กรประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เอง

ในส่วนของ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ได้สรุปการมีส่วนร่วมมีความหมาย 2 ลักษณะ คือ

(1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

(2) การมีส่วนร่วมในทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

- การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่เท่าเทียมกันของชายและหญิงในการดำเนินงานพัฒนาด้วย

ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วม คือ บุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชน มีส่วนร่วมในกิจกรรม ตั้งแต่ขั้นตอนแรกเริ่ม การคิด การวางแผน จนกระทั่งการสรุปผลการดำเนินงาน รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นต้องมาจากใจ อีกทั้งการมีจิตสำนึกในหน้าที่ของตน และมีความมุ่งมั่นในการทำงานให้บรรลุผลที่ตั้งไว้

2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

เนื่องจากการมีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในสังคม ในการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งนี้ได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้

2.1 ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน

อำนาจ อนันตชัย (2531:126) กล่าวถึงการเกลี้ยกล่อมไว้ว่า การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ให้เกิดศรัทธาตรงกับความเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการของตนเองตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่า ลำดับชั้นของความต้องการ (hierarchy of needs) คือความต้องการของตนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้คือ

2.1.1 ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่อง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

2.1.3 ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรัก ความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.1.4 ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจตัวเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถ และความสำคัญของบุคคล

2.1.5 ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self actualization needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุด ซึ่งเป็นความต้องการในระดับสูงสุดที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคล (self actualization needs) ที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนคาดหวังไว้

สุกัญญา มารศรี (2543) สรุปไว้ว่า การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์แล้วจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

2.2 ทฤษฎีการสร้างผู้นำ

ซูลีภรณ์ ฉิมเจริญ (2544:17) กล่าวว่า การสร้างผู้นำช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าหมาย โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี และผู้นำทางไม่ดีคือไม่มีผลงานในทางที่สร้างสรรค์

2.3 ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน

ไฮแมน อังโน สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์ (2523:203) กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมประกอบด้วยหน่วยที่สำคัญ 3 ประการ

2.3.1 กิจกรรม คือการกระทำของมนุษย์เพื่อมุ่งรางวัล

2.3.2 การกระทำระหว่างกัน เป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันในหน่วยกิจกรรมเพื่อต้องการรางวัลและหลีกเลี่ยงการลงโทษจากบุคคลอื่น

2.3.3 ความรู้สึก เป็นสภาพจิตในตัวของบุคคลในกิจกรรมและการกระทำระหว่างกัน เช่น ความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอกจากนี้แล้วพฤติกรรมกรรมการแลกเปลี่ยนยังมีตัวแปรอื่นๆที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น คุณค่า ปริมาณ ราคา ทุน เป็นต้น

2.4 ทฤษฎีความคาดหวัง

สทิต วงศ์สุวรรณ (2529:490) ได้กล่าวว่า การที่บุคคลจะทำการใดๆก็ตาม ขึ้นอยู่กับตัวแปร 4 ตัวได้แก่

- (1) ผลตอบแทนที่เขาจะได้รับเหมาะสมกับบทบาทที่เขาครอบครองเพียงใด
- (2) ความพอใจหรือไม่พอใจที่เขาจะได้รับ
- (3) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่นแล้วเขาเชื่อว่าเขาจะต้องเป็นผู้รับผลอันนั้น
- (4) เขามีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง

ส่วนหนึ่งของการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมของบุคคลนั้นเนื่องมาจากการที่เขาคาดหวัง ในสิ่งนั้นว่าจะมีผลดีหรือโทษต่อเขาประการใด หรืออาจจะมีการชั่งใจในผลได้ผลเสียที่เขาจะได้รับ มากน้อยต่างกันเพียงใด ถ้าผลที่ได้รับเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย บุคคลก็จะมีแนวโน้มที่จะกระทำ พฤติกรรมนั้นมากขึ้น

จากแนวคิดทฤษฎีที่ได้กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า บุคคลหรือผู้กระทำ ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม มีความสมัครใจที่จะเข้าทำกิจกรรมต่างๆในสังคมนั้นจะมีความรู้สึกและจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน ทำให้ รู้สึกควบคุมสถานการณ์และเงื่อนไข เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ต่างกัน

3. ประโยชน์การมีส่วนร่วม

พัชรี ชมภูพิน (2546:8) ได้กล่าวไว้ว่า กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการ ดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม ประโยชน์การมีส่วนร่วมจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้ดียิ่งขึ้น ประโยชน์ของ การมีส่วนร่วมในด้านต่างๆมีดังนี้

- (1) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่
- (2) ความผูกพันต่องานและท้องถิ่นมากขึ้น
- (3) ประชาชนยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากและเร็วขึ้น
- (4) ประชาชนและเจ้าหน้าที่มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
- (5) การพัฒนาการกระทำสามารถทำได้ง่ายขึ้น
- (6) ผลงานมีคุณภาพจากการที่มีคนร่วมพิจารณาดำเนินการมากขึ้น
- (7) การติดต่อสื่อสารความคิดและสร้างคณะทำงานที่มีประสิทธิภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากนิยามแนวความคิดและรูปแบบการมีส่วนร่วม จะเห็นว่าการมีส่วนร่วมเป็นพฤติกรรมการรวมกลุ่มของประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานการพัฒนาชนบทเพื่อให้ได้รับผลสำเร็จอย่างแท้จริง

4. นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

ได้มีผู้ให้นิยามเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนไว้หลายท่านดังเช่นประเวศ วะสี (2004) ได้อธิบายถึง ความเข้มแข็งของชุมชน คือ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น "องค์กรชุมชน" โดยมีการเรียนรู้ การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชนแล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่มชมรม สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย ทั้งนี้ องค์กรชุมชนหมายถึง กลุ่มหรือชมรมหรือสหกรณ์ หรือในชื่ออื่นใด โดยจะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ก็ตาม อันเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน มีมิตรภาพและความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน

รักบ้านเกิด (2004) ได้อธิบายถึง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่นมิติทางด้านเศรษฐกิจมิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

วิบูลย์ เข็มเฉลิม (2547) ได้อธิบายถึงความเข้มแข็งของชุมชน คือ กระบวนการของชุมชนที่คนในชุมชนจะต้องเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับชุมชนของตัวเอง ปัญหาของตัวเอง เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาของตัวเอง และเราเข้าใจตรงกันอย่างนี้ ก็จะคุยกันได้ต่อไปว่า ถ้ากรมการพัฒนาชุมชนหรือ พช. จะทำงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในขณะที่ชุมชนก็มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของตนเอง และองค์กรอื่น ๆ

เอกฮิสโร วรณศิริ อ่างโน พัทรี ชมพูพิน.(2546:9) ได้อธิบายถึงความเข้มแข็งของชุมชน คือ การเพิ่มกำลังอำนาจให้กับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมคิดรวมทำในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชุมชน ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยประชาชนรวมตัวกันด้วยจิตสำนึก แสดงบทบาทเต็มศักยภาพในการจัดการเรื่องต่างๆด้วยรักสามัคคี

4.1 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

จากการดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาในความพยายามดังกล่าวได้พบว่า ได้มีผู้ศึกษาและให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของชุมชนที่เข้มแข็งหลากหลาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ อ่างโน พัทรี ชมพูพิน (2546:8) ได้เสนอองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งในทัศนะของการรวมเอาประสบการณ์และแนวคิดต่างๆเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดังนี้

4.1.1 อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม เป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวคนในชุมชนและความเป็นชุมชน โดยมีวิสัยทัศน์มุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดี เชื่อในศักยภาพของคนในชุมชน มีสำนึกความเป็นชุมชนและรู้จักแบ่งปัน

4.1.2 การจัดองค์กรและบริหารการจัดการ มีการจัดองค์กรและการแบ่งบทบาทหน้าที่ มีการบริหารจัดการทรัพยากรและกระบวนการวางแผนที่ดี และประสานความร่วมมือจากชุมชนหรือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

4.1.3 การมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เป็นภาพของควมมีชีวิตชีวาของชุมชน มีการขยายกิจกรรมและสมาชิกเกิดการริเริ่มโครงการใหม่ๆ เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นใหม่ต่อไป

4.1.4 ทุน มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ และสำนึกเพื่อส่วนรวม มีเงิน สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนทุนทางวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ

4.1.5 เครือข่ายความร่วมมือมีหลากหลายทั้งกิจกรรมและองค์กรเกิดความร่วมมือเพื่อกิจกรรมสาธารณะ และมีอำนาจต่อรอง เกิดการติดต่อสื่อสารแนวราบ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเทคโนโลยี

4.1.6 สิทธิและอำนาจการต่อรองทางการเมือง มีสิทธิในการจัดทรัพยากรทางท้องถิ่น มีอำนาจในการกำหนดยุทธศาสตร์ของชุมชนและต่อรองกับภาครัฐหรือทุน มีการควบคุมกลไกการตลาด กฎหมาย และคุ้มครองสิทธิของประชาชนในชุมชน

4.1.7 เกิดการยอมรับจากสังคมภายนอกและชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง พร้อมถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนอื่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

- (1) บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
- (2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
- (3) มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
- (4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ
- (5) มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- (6) มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
- (7) มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- (8) มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
- (9) มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

4.2 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนมีความเข้มแข็งได้เกิดจากการร่วมมือกันของประชาชน ความสามัคคี การร่วมคิดร่วมทำ ภายในชุมชนและการพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก ทำให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

รักบ้านเกิด (2004) ได้อธิบายถึงชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

- (1) สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
- (2) สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
- (3) มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจน เป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ
- (4) สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิด ตัดสินใจ ดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน
- (5) สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
- (6) มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
- (7) การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(8) มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541: 14) ได้อธิบายชุมชนที่เข้มแข็งมีลักษณะสำคัญดังนี้

(1) เป็นชุมชนเรียนรู้ คือ สมาชิกของชุมชนนั่นเองเรียนรู้ หากเป็นสมาชิกกลุ่มใหญ่หรือสมาชิกทั้งหมด ของชุมชนช่วยกันเรียนรู้ (ทั้งเรียนทั้งรู้) นั่นหมายความว่า ชุมชนจะต้องตื่นตัวอยู่ตลอดเวลาต่อความเป็นไปของโลก รู้ข่าวคราวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของต่างประเทศ รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้บางด้านที่จำเป็น เช่น ด้านการอาชีพ การปกครอง ให้กับชุมชนอย่างครอบคลุมและลึก

(2) เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง คือการเป็นชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการตนเองได้ การจัดการนั้นประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญดังนี้

2.1 การวางแผน

2.2 การจัดกระบวนการ

2.3 การลงมือดำเนินการตามแผน

2.4 การประเมิน

โดยปกติการจัดการชุมชนมีหน้าที่รักษาความมั่นคงหรือความเข้มแข็งของชุมชนและการสร้างความเจริญก้าวหน้า

(3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ การมีจิตวิญญาณของชุมชนอาจแสดงได้หลายอย่าง ดังนี้ คือ การมีสมาชิกที่มีความผูกพันภักดีกับชุมชน เสียสละทำงานเพื่อชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ห่วงแทนชุมชน มีสิ่งที่สมาชิกจะยึดเหนี่ยวร่วมกัน อาทิ มีวัด มีพระ มีสุสานตระกูล มีบรรพบุรุษ หรือชีวิตที่วัยเยาว์ หรือผลประโยชน์ปัจจุบันและในอนาคตอยู่ในชุมชน สิ่งเหล่านี้หลายอย่างรวมกันทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งจะเจริญเติบโตหรือเสื่อมสลายตามสภาพร่างกาย และสิ่งแวดล้อม

(4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ ในขณะที่คนพัฒนามีความสันติสุข หรือสงบสุข คือจิตสงบเยือกเย็น ชุมชนมีสันติภาพ อันหมายถึงภาพรวมของคนมีสันติสุข ในขณะที่สันติสุขเป็นยอดของคุณภาพ และคุณธรรม หรือเป็นศูนย์รวมของคนมีคุณภาพและคุณธรรม ความพยายามเรียนรู้ ความสามารถในการจัดการ และการมีชีวิตจิตใจหรือจิตวิญญาณ จุดยอดเหล่านี้เป็นเครื่องเตือนใจไม่ให้หลงว่าคนพัฒนาแล้วต้องมีความสุข ชุมชนพัฒนาแล้วต้องมีสันติภาพ สันติสุขและสันติภาพเป็นยอดปรารถนาของคนในสังคม

สันติภาพอาจแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น การเป็นชุมชนที่มีความสุข การมีความสามัคคีปรองดองกัน มีการทำงานเพื่อส่วนรวม ความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานของชุมชน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การมีพลังในการทำงานใหญ่ งานเพื่อส่วนรวม การมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งที่อาจมีให้ลุกล่วงไปได้ รวมทั้งการสามารถปกป้องภัยอันตรายจากภายนอก และแม้จะไม่ออกไปประจานภายนอก แต่ภายนอกก็ยำเกรงพลังอำนาจของความสมัครสมานสามัคคีของคนในชุมชน

4.3 เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุกด้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รวมไปถึงภาคีการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงต้องผนึกกำลังดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้มีกิจกรรมหลักที่ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ได้แก่

(1) การส่งเสริมกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤต โดยพัฒนาศักยภาพให้คนในชุมชนรวมกลุ่มกันร่วมคิดร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรักษาผลประโยชน์ของชุมชนด้วยตนเอง รวมทั้งให้ความสำคัญกับการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานของบุคลากรภาครัฐจากการเป็นผู้สั่งการเป็นผู้สนับสนุนในการจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง

(2) การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ "ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้" เพื่อส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วยกระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนได้มีการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อการพัฒนาอาชีพและเศรษฐกิจชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคมและสวัสดิภาพของชุมชนการฟื้นฟูอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน การค้นหาศักยภาพและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชนรวมทั้งการสร้างประชาคมภายในชุมชนและการสร้างเครือข่ายของชุมชน

5. ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเก่าเส้ง

5.1 ประวัติชุมชน

จากการศึกษาข้อมูล และจากการสัมภาษณ์ผู้นำ ได้เล่าว่าเก่าเส้งเดิมเคยตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณแหลมสนอ่อน ต่อมารัฐบาลมีนโยบายโยกย้ายชาวบ้านดังกล่าวให้มาอยู่ที่บริเวณชุมชนเก่าเส้งในปัจจุบัน เพื่อพัฒนาแหลมสนอ่อนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และต่อมาทางราชการก็มีแนวนโยบายที่จะโยกย้ายชุมชนเก่าเส้งอีกครั้งหนึ่ง โดยได้จัดพื้นที่สาธารณประโยชน์ลำพูกุด (ศูนย์ถวณอพยพในอดีต) เป็นพื้นที่รองรับการอพยพ แต่ไม่สามารถดำเนินการได้สำเร็จเนื่องจากราษฎรไม่ยินยอมย้าย ซึ่งแนวความคิดในการโยกย้ายชุมชนก็ยังคงมีมาจนถึงปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนเก้าเส้ง (2004) ชุมชนเก้าเส้งต้นตำบาน สามหลักผสมเกลียวเป็นหนึ่งในบ่ออย่าง สามหลักผสมเกลียว คือการผสมกลมกลืนกันของคน 1 เชื้อชาติ 3 วัฒนธรรม คือคนเชื้อชาติไทย ที่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ไม่มีการทะเลาะกัน

อำเภอเมืองสงขลา (2004) เก้าเส้ง เป็นคำที่เพี้ยนมาจาก เก้าแสน ซึ่งว่ากันว่าเป็นมูลค่าของ ชุมทรัพย์ในตำนานที่ นายแรงแจ ได้อธิษฐานแล้วซ่อนไว้ใต้หินก้อนใหญ่ อันเป็นที่มาของ หินหัวนายแรงแจ หินก้อนใหญ่ที่ตั้งอยู่บนเขาเด่นอยู่เหนือหาดหิน ซึ่งชาวบ้านเรียกหินก้อนนี้ว่า หัวนายแรงแจซึ่งมีประวัติความเป็นมาว่านายแรงแจเป็นพ่อค้าสำเภาที่ร่ำรวยมาก เมื่อทราบข่าวว่ามีการสร้างพระธาตุที่เมือง นครศรีธรรมราช ก็แล่นเรือสำเภาไปเพื่อจะร่วมบุญในการสร้างด้วย แต่ปรากฏว่าเมื่อเรือมาถึงสงขลา เกิดพายุเรือแตก ได้จอดซ่อมเรือที่บริเวณหาดเก้าเส้ง จนกระทั่งทราบข่าวว่า พระธาตุเมืองนครสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นายแรงแจมีความเสียใจเป็นอย่างมากที่ไม่มีส่วนร่วมบุญและล้มป่วยไข้ จึงขนทรัพย์สมบัติจำนวนแสนฝังไว้ที่เชิงหน้าผา และอธิษฐานให้มีเรือแรงยกก้อนหินใหญ่มาปิดไว้ ก่อนตายได้ อธิษฐานว่า ผู้ที่จะมาเอาสมบัติจำนวนดังกล่าวนี้จะต้องเป็นลูกหลานของนายแรงแจเอง หรือเมื่อพระธาตุ มีสภาพชำรุดทรุดโทรมต้องการที่จะนำเงินไปบูรณะปฏิสังขรณ์ จนปัจจุบันนี้ก็ยังมีอาจหาผู้ใดสามารถ ผลักหินก้อนนี้ตกหน้าผาได้

5.2 สภาพทั่วไป

ชุมชนเก้าเส้งมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,350 คน ชาย 1,135 คน หญิง 1,215คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 481 ครัวเรือนมีพื้นที่ทั้งหมด ประมาณ 26 ไร่ รวมถึงดินบริเวณชายทะเลด้วย

5.3 อาณาเขตติดต่อของชุมชน

ทิศเหนือ	จดทหารเรือ
ทิศใต้	ถึงคลองสำโรง
ทิศตะวันออก	จดทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	จดโรงพยาบาลจิตรเวช (โรงพยาบาลประสาทเดิม)

5.4 อาชีพและเศรษฐกิจ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย ประมง ก่อสร้าง ทำงานโรงงาน รับจ้างทั่วไปและอื่น ๆ

5.5 สภาพทางสังคม

ชุมชนเก้าเส้งมีโรงเรียนเด็กก่อนวัยเรียน 1 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาชุมชนเด็กเล็กชุมชนเก้าเส้ง มีมัสยิด 1 แห่ง คือ มัสยิดอัลฮีดายะห์ และมีที่ทำการไปรษณีย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชุมชนเก่าแก่มิโครงการที่กำลังดำเนินงานและจะทำในอนาคตอีกหลายโครงการดังนี้
โครงการหมู่บ้านมั่นคง ออมทรัพย์ จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อส่งเสริมอาชีพและรายได้แก่ชุมชน
เป็นต้น

5.6 สภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ

เป็นที่ราบต่ำ ลักษณะดินร่วนปนทราย ในอดีตเป็นป่ารก้างมาก่อน อุณหภูมิโดยเฉลี่ย
25-31 องศาเซลเซียส สภาพอากาศร้อนพอสมควร

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุวัฒน์ คงแป้น (2544) ได้ศึกษาบนเส้นทางที่ตนเองของไพศาล พบว่า ปัจจัยที่ทำให้
พึ่งตนเองได้เกิดจากการค้นพบปัญหาของตนเอง ปัญหาที่ทำให้พวกเขาทุกข์ยาก จึงหันมาแก้ปัญหา
ร่วมกันอย่างเกื้อกูลและเข้าอกเข้าใจกันโดยไม่แยกฐานะและอาชีพ เพื่อก้าวไปสู่ชุมชนพึ่งตนเองอย่าง
ยั่งยืน

เสรี พงศ์พิศ (2004) ได้ศึกษาแผนงานของชุมชน ตำบล เครือข่ายในส่วนของการเรียนรู้แผน
ชุมชน เป็นแผนที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกลุ่มคนภายในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข
ปัญหาที่เกิดขึ้นของชุมชนบ้านนาฮีสนาน ซึ่งคือการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว มีดังต่อไปนี้
คือ แผนลดรายจ่าย แผนลดต้นทุน แผนเพิ่มรายได้ แผนกองทุนในชุมชน แผนสุขภาพ แผนการเรียนรู้
แผนฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แผนสร้างและจัดสวัสดิการ

แพทยา แก้วบาง อ่างโน สุกัญญา มารศรี (2543) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม
ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่น พบว่ากรรมการที่ระดับการศึกษาสูงจะมี
ส่วนร่วมมากกว่ากรรมการที่มีระดับการศึกษาต่ำ กรรมการที่มีมาตรฐานการดำรงชีพสูงมีส่วนร่วมใน
การบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นกว่ากรรมการที่มาตรฐานการดำรงชีพต่ำ กรรมการที่เป็นสมาชิกกลุ่ม
ทางสังคมมากมีส่วนร่วมการบริการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่ากรรมการที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมน้อย

ฉอาน วุฒิมิกรมรักษา (2526) ได้ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีต่อการเข้ามามี
ส่วนร่วมของประชาชนในโครงสร้างงานในชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่นของ
ตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน
ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคมและการศึกษา

พัชรี ชมพู่พื้น (2546) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำ
ขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่าประชาชนในชุมชนมีการร่วมกิจกรรมด้วยการเข้าทำบุญพระธา
เป็นส่วนใหญ่และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือ อาชีพ รายได้ อายุ และการศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อัครพล วรณสุทธะ (2543) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : ศึกษาเฉพาะกรณีเปรียบเทียบบ้านศิลารักษ์กับบ้านถิ่นสำราญ อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ความสำเร็จในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองให้ประสบความสำเร็จ ส่วนหนึ่งเกิดจากผู้นำชุมชนใช้ภาวะผู้นำแบบประชาธิปไตยเข้าไปมีบทบาทในการระดมเกี่ยวกับปัจจัยการเงิน ปัจจัยเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์กับภายนอกและภายในมาใช้ในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้าน

ดวงนภา ไชยแก้ว (2544) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษาบ้านหนองเสา ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเมืองราย จังหวัดเชียงราย พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนร่วมในด้าน การตัดสินใจ การวางแผน และการมีส่วนร่วมในด้านการใช้ประโยชน์ อยู่ในระดับดี ส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวกับชุมชนบ้านหนองเสา ได้แก่ การปลูกป่าในวันสำคัญ การทำแนวกันไฟ การดับไฟป่า การปักเขตป่าชุมชน ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยดี ส่วนปัญหาและอุปสรรคการจัดการป่าชุมชน คือ การถูกบุกรุกพื้นที่ป่าไม้และลักลอบตัดต้นไม้

สุวรรณี คงทอง (2536) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่ อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนน้อย จากการวัดการมีส่วนร่วม 8 ด้าน ได้แก่ ประชุมวางแผน เก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ไม้ป่าชายเลนชุมชนน้อย ปลูกป่าชายเลนชุมชน ดูแลรักษาป่าชายเลนชุมชน ปลูกซ่อมบำรุงป่าชายเลนชุมชน ประชาสัมพันธ์ประสานงานกับหน่วยงานราชการ และอื่นๆ สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนคือ อาชีพ รองลงมาได้แก่ การได้รับข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม เพศ และการศึกษา ตามลำดับ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชน ได้แก่ ขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ พื้นที่ปลูก ความร่วมมือ การแนะนำที่ดีจากเจ้าหน้าที่ อันตรายจากผู้มีอิทธิพล และอันตรายจากสัตว์มีพิษในพื้นที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย (Research Methodologies)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษามีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้มีการวางแผนการศึกษา ดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร (Population)

ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ประชาชนชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทรายอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวนทั้งหมด 481 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample Size)

กลุ่มตัวอย่างของประชาชนชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากประชาชนในครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน ทั้งสิ้นจำนวน 120 ครัวเรือน

วิธีการสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ประชากรทั้งหมด คือ ประชาชนชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 120 ครัวเรือน โดยคิดเป็นร้อยละ 25 จากประชากรทั้งหมดจำนวน 481 ครัวเรือนตามแนวทางของกรมส่งเสริมการเกษตร จากนั้นจึงทำการเก็บตัวอย่าง

กรมส่งเสริมการเกษตร, (2528) ได้ให้แนวทางในการกำหนดขนาดตัวอย่างดังนี้

ตารางที่ 1 ประชากรและขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

จำนวนประชากร	เปอร์เซ็นต์ของขนาดประชากร
<50	80%
50-99	>50% แต่ <80%
100-999	25%
1,000-9,000	10%
≥ 10,000	1%

ที่มา : กรมส่งเสริมการเกษตร,(2528)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถามซึ่งมีลักษณะคำถามแบบปลายเปิด และคำถามแบบปลายปิดโดยแบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วม และความเข้มแข็งของชุมชน
- ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

โดยแหล่งที่มาของข้อมูลได้รวบรวมจากข้อมูล 2 ประเภท

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลที่ได้ใช้วิธีการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญซึ่งแบบสอบถามที่จะใช้เก็บข้อมูลนั้นจะต้องนำมาทำการทดสอบก่อนนำไปปฏิบัติจริง โดยให้ประธานและกรรมการปัญหาพิเศษตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ทำแบบสอบถามจึงนำมาตรวจสอบความเป็นปรนัยแล้วแก้ไขข้อบกพร่องให้สมบูรณ์จึงนำมาทำการสำรวจ เมื่อได้ข้อมูลครบแล้วจึงนำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการหาค่าทางสถิติและแปลผลต่อไป
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้รวบรวมข้อมูลต่างๆจากห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร หอสมุดใหญ่ อินเทอร์เน็ต วารสาร นิตยสาร หนังสือ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ บทความ ตลอดจนงานปัญหาพิเศษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Packages for the Social Science) ใช้ในการวิเคราะห์ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแจกแจงความถี่พื้นฐานของประชากร

ระยะเวลาที่ทำการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้ทำการวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลของชาวชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากประชาชน 481 ครัวเรือน เป็นกลุ่มตัวอย่าง 120 ครัวเรือน ระยะเวลาดำเนินงานตลอดโครงการประมาณ 6 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2547 ถึงเดือน มีนาคม 2548

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาใดๆอย่างถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2 แสดงการปฏิบัติงาน

ลำดับที่	การดำเนินงาน	ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา					
		ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.
1	ศึกษาและเขียนโครงร่าง						
2	เสนอโครงร่างปัญหาพิเศษ						
3	เก็บรวบรวมข้อมูล						
4	วิเคราะห์ข้อมูล						
5	ตรวจสอบปรับปรุงปัญหาพิเศษ						

งบประมาณที่ใช้ในการศึกษา

ในการทำการวิจัยจะสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยทุนทรัพย์ในการดำเนินงานดังนี้

1. ค่าถ่ายเอกสารต่างๆ 300 บาท
2. ค่าเย็บเล่ม 200 บาท
3. ค่าเดินทาง 2,000 บาท
4. ค่าเบ็ดเตล็ด 500 บาท

รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 3,000 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์ผล (Findings and Results)

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้รวบรวมจากเอกสารและการใช้แบบสอบถามชาวบ้านใน ชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 120 ชุด ซึ่งแบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาความคิดเห็นการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประจำปี 2548 โดยเก็บแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 120 ชุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.7 เป็นเพศหญิง นอกนั้นร้อยละ 33.3 เป็นเพศชาย ร้อยละ 45.0 มีช่วงอายุ ระหว่าง 42-49ปีมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 29.2 เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงอายุ 34-41ปี น้อยที่สุด ร้อยละ 6.7 มีอายุมากกว่า 50ปี สำหรับศาสนาที่กลุ่มตัวอย่างนับถือมากที่สุดร้อยละ 70 คือศาสนา อิสลาม และร้อยละ 30 ศาสนาพุทธ ส่วนระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการศึกษามากที่สุด ร้อยละ 50 คือระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 14.2 คือระดับต่ำกว่าประถมและปริญญาตรีใน อันดับเท่ากัน น้อยที่สุดร้อยละ 3.3 อื่นๆ ได้แก่ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูง และ กศน. ทางด้านอาชีพของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.7 ประชาชนมีอาชีพค้าขายมากที่สุด รองลงมาร้อยละ 15 คือรับจ้างทั่วไป น้อยที่สุดร้อยละ 5.0 รับราชการ กลุ่มตัวอย่างมีรายได้เฉลี่ย ต่อปีมากที่สุดร้อยละ 45.8 มีรายได้ตั้งแต่ 90,000-100,000บาท รองลงมาร้อยละ 27.5 ตั้งแต่ 60,000-80,000บาท น้อยที่สุดร้อยละ 6.7 มีรายได้ น้อยกว่า 30,000บาท ในเรื่องการเข้าร่วมเป็น สมาชิกกลุ่มต่างๆพบว่าร้อยละ 62.5 ของกลุ่มตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์มากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 21.7 เป็นสมาชิกโครงการหมู่บ้านมั่นคง น้อยที่สุดคือร้อยละ 4.2 กลุ่มพิชานพาณิชย์ ส่วน เรื่องการเป็นสมาชิกกลุ่มมานานที่สุดร้อยละ 30.8 คือเป็นสมาชิกกลุ่มมา 4-5 ปี รองลงมาร้อยละ 30 เป็นสมาชิกต่ำกว่า 1ปี และเป็นสมาชิกมากกว่า 5 ปี ในสัดส่วนเท่ากัน น้อยที่สุดร้อยละ 9.2 เป็นสมาชิก 2-3ปี ดังตารางที่ 3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนชุมชนเก่าเส้ง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง
จังหวัดสงขลา

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง N= 120	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด		
เพศ		
ชาย	40	33.3
หญิง	80	66.7
อายุ		
18-25ปี	10	8.3
26-33ปี	13	10.8
34-41ปี	35	29.2
42-49ปี	54	45.0
มากกว่า 50ปี	8	6.7
ศาสนา		
พุทธ	36	30.0
อิสลาม	84	70.0
การศึกษา		
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	17	14.2
ประถมศึกษา	60	50.0
มัธยมต้น	15	12.5
มัธยมปลาย	7	5.8
ปริญญาตรี	17	14.2
อื่นๆ (ปวช. ,ปวส. กศน.)	4	3.3
อาชีพ		
ค้าขาย	68	56.7
ประมง	14	11.7
รับราชการ	6	5.0
รับจ้างทั่วไป	18	15.0
อื่นๆ(ร้านตัดผม,ธุรกิจส่วนตัว)	14	11.7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างถึงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง N=120 ชุด	จำนวน	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อปี		
น้อยกว่า 30,000 บาท	8	6.7
30,000-50,000 บาท	11	9.2
60,000-80,000 บาท	33	27.5
90,000-100,000 บาท	55	45.8
มากกว่า 100,000 บาท	13	10.8
กลุ่มสมาชิก		
กองทุนหมู่บ้าน	14	11.7
ออมทรัพย์	75	62.5
พินานพาณิชย์	5	4.2
โครงการหมู่บ้านมั่นคง	26	21.7
เป็นสมาชิกกลุ่มมานาน		
ต่ำกว่า 1ปี	36	30.0
2-3ปี	11	9.2
4-5ปี	37	30.8
มากกว่า 5ปี	36	30.0

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

จากการสำรวจกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดร้อยละ 80.8 คือการเลือกตั้งหัวหน้าชุมชน รองลงมาร้อยละ 77.5 คือการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมที่ประชาชนเข้าร่วมน้อยที่สุดคือ เป็นกรรมการชุมชน ร้อยละ 3.3 ส่วนกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมเป็นบางครั้งมากที่สุดร้อยละ 65.8 คือการร่วมต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมชุมชน รองลงมาร้อยละ 63.3 เป็นการแสดงความคิดเห็นการวางแผนทำกิจกรรม น้อยที่สุดร้อยละ 15.8 คือการเลือกตั้งหัวหน้าชุมชน กิจกรรมการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งที่กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมนานๆครั้ง มากที่สุดร้อยละ 34.2 การร่วมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ รองลงมาร้อยละ 27.5 เป็นกรรมการชุมชน น้อยที่สุดร้อยละ 2.5 เข้าร่วมกิจกรรมศาสนา และกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยเข้าร่วมในส่วนของกรมีส่วนร่วมร้อยละ 51.7 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปเผยแพร่โดยไม่ได้รับอนุญาต

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เป็นกรรมการชุมชนรองลงมาร้อยละ 22.5 คือการร่วมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ และกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยขาดการเข้าร่วมกิจกรรมเลย คือร้อยละ 0 มีหลายกิจกรรมดังนี้ ได้แก่ การเข้าร่วมประชุมในชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เลือกตั้งหัวหน้าชุมชน การร่วมพัฒนาชุมชน การร่วมประชุมกลุ่มออมทรัพย์ การร่วมการประชุมกลุ่ม และการเสนอแนวทางใหม่ๆในการพัฒนาชุมชน ในสัดส่วนที่เท่ากัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

กิจกรรม N= 120 ชุด	ทุกครั้ง		บางครั้ง		นานๆครั้ง		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เข้าร่วมประชุมในชุมชน	67	55.8	44	36.7	9	7.5	0	0
เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา	93	77.5	24	20.0	3	2.5	0	0
ทำความสะอาดชุมชน	54	45.0	49	40.8	16	13.3	1	0.8
เลือกตั้งหัวหน้าชุมชน	97	80.8	19	15.8	4	3.3	0	0
ร่วมพัฒนาชุมชน	62	51.7	44	36.7	14	11.7	0	0
ร่วมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ	15	12.5	37	30.8	41	34.2	27	22.5
ร่วมการประชุมกลุ่ม ออมทรัพย์	62	51.7	43	35.8	15	12.5	0	0
ร่วมการประชุมกลุ่ม	45	37.5	65	54.2	10	8.3	0	0
แสดงความคิดเห็นการ วางผังชุมชน	26	21.7	76	63.3	16	13.3	2	1.7
แสดงความคิดเห็นการ วางแผนทำกิจกรรม	38	31.7	70	58.3	10	8.3	2	1.7
เป็นกรรมการชุมชน	4	3.3	21	17.5	33	27.5	62	51.7
ตัวแทนกลุ่มแลกเปลี่ยน ระหว่างชุมชน	11	9.2	66	55.0	22	18.3	21	17.5
ดูงานหมู่บ้านตัวอย่าง	18	15.0	46	38.3	32	26.7	24	20.0
ร่วมต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมชุมชน	21	17.5	79	65.8	15	12.5	5	4.2
เสนอแนวทางใหม่ๆในการ พัฒนาชุมชน	66	55.0	47	39.2	7	5.8	0	0

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่เผยแพร่สู่สาธารณะเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ใช้ในเชิงพาณิชย์ด้วยประการ
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการสำรวจประชาชนที่มีความคิดเห็นในการเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมของชุมชน พบว่าเข้าร่วมเพราะเป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟังมีจำนวนร้อยละ 72.50 รองลงมาคือต้องการรักษาสิทธิของตนเองและครอบครัวร้อยละ 10.62 น้อยที่สุดคือเกรงใจผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางศาสนา ร้อยละ 7.50 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความคิดเห็นการเข้าร่วมประชุมหรือกิจกรรมชุมชน

เหตุผล N=160	จำนวน	ร้อยละ
เป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟัง	116	72.50
เป็นคณะกรรมการ	15	9.38
เกรงใจผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางศาสนา	12	7.50
รักษาสิทธิในการฟังของตนเองและครอบครัว	17	10.62

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ความคิดเห็นของประชาชนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนพบว่าที่ประชาชนร้อยละ 91.07 ร่วมกันประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รองลงมาร้อยละ 4.06 คือปล่อยให้เป็นที่ของผู้นำชุมชน ร้อยละ 0 น้อยที่สุดคือไม่แก้ไข ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความคิดเห็นของประชาชนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน

เหตุผล N=123	จำนวน	ร้อยละ
ไม่แก้ไข	0	0
เฉยๆ	4	3.25
ปล่อยให้เป็นที่ของผู้นำ	5	4.06
ปล่อยให้เป็นที่ของรัฐในการแก้ไขปัญหา	2	1.62
ร่วมกันประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น	112	91.07

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการพัฒนาชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชนร้อยละ 36.03 ร่วมแสดงความคิดเห็น รองลงมาร้อยละ 32.72 คือร่วมบริจาคเงินทุน อื่นๆน้อยที่สุด ร้อยละ 1.84 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความคิดเห็นของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

การมีส่วนช่วยในการพัฒนาชุมชน N=272	จำนวน	ร้อยละ
ร่วมแสดงความคิดเห็น	98	36.03
ร่วมบริจาคเงินทุน	89	32.72
ร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชน	80	29.41
อื่นๆ(ขอความช่วยเหลือจากชุมชนอื่น)	5	1.84

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

ในส่วนของคณะกรรมการชุมชน เรื่องความโปร่งใสในการบริหารงาน ร้อยละ 90.80 กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย และร้อยละ 98.30 คิดว่าหัวหน้าชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชนมาก ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ความคิดเห็นของประชาชนเรื่องความโปร่งใสของคณะกรรมการและความสำคัญของหัวหน้าชุมชน

เหตุผล N=120 ชุด	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการชุมชน		
- โปร่งใสในการบริหารงาน	109	90.80
- ไม่โปร่งใสในการบริหารงาน	11	9.20
หัวหน้าชุมชน		
- มีความสำคัญต่อชุมชน	118	98.30
- ไม่มีความสำคัญต่อชุมชน	2	1.70

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลุ่มตัวอย่างในชุมชนร้อยละ 30.19 ต้องการมีหัวหน้าชุมชนที่มีลักษณะเป็นผู้นำที่ดีมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ 22.10 คือต้องเป็นผู้นำที่เข้าใจปัญหาของสมาชิกในชุมชน น้อยที่สุด ร้อยละ 5.93 อื่นๆคือ มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์ ฯลฯ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องลักษณะของหัวหน้าชุมชนที่ต้องการ

ลักษณะ N=371	จำนวน	ร้อยละ
เป็นผู้นำที่ดี	112	30.19
เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ	77	20.76
เข้าใจปัญหาของสมาชิกในชุมชน	82	22.10
รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	78	21.02
อื่นๆ(มีความรับผิดชอบ, ชื่อสัตย์)	22	5.93

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

เมื่อมีผู้นำตามลักษณะที่ต้องการแล้ว ความพึงพอใจต่อสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนและความพอใจกับเงินปันผล กลุ่มตัวอย่างในชุมชนจะพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนเพียงใด จากการออกแบบสอบถามพบว่า ร้อยละ 93.3 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพอใจ รองลงมา ร้อยละ 5.8 รู้สึกเฉยๆ น้อยที่สุดร้อยละ 0.8 คือไม่พอใจ ส่วนเงินปันผลที่ได้รับในแต่ละปีของการเป็นกลุ่มสมาชิก พบว่า ร้อยละ 83.3 พอใจ รองลงมา ร้อยละ 15.8 คือเฉยๆ น้อยที่สุดร้อยละ 0.8 คือไม่พอใจต่อเงินปันผลที่ได้มีการจัดแบ่งให้ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ความคิดเห็นของประชาชนเรื่องความพึงพอใจต่อสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนและความพอใจกับเงินปันผลที่มีการจัดแบ่งให้

เหตุผล N=120 ชุด	พอใจ		ไม่พอใจ		เฉยๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สภาพความเป็นอยู่ในชุมชน	112	93.3	1	0.8	7	5.8
จำนวนเงินปันผลที่มีการจัดแบ่งให้	100	83.3	1	0.8	19	15.8

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมต่างๆเกิดขึ้นในชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 36.34 ว่าทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน รองลงมาร้อยละ 26.40 คือเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ น้อยที่สุดคืออื่นๆ มีความเห็นว่า ไร้สาระและน่าเบื่อ ร้อยละ 0.93 ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของประชาชนต่อกิจกรรมต่างๆที่มีในชุมชน

ความคิดเห็น N=322	จำนวน	ร้อยละ
ช่วยผ่อนคลายความเครียด	53	16.46
สร้างความสามัคคีในชุมชน	117	36.34
เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์	85	26.40
เกิดการเรียนรู้	64	19.87
อื่นๆ(ไร้สาระ,น่าเบื่อ)	3	0.93

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

กลุ่มตัวอย่างคิดว่ามีหน่วยงานใดบ้างที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในชุมชน พบว่าร้อยละ 66.70คือหน่วยงานราชการมากที่สุด และการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ว่าชุมชนกำลังมีความเข้มแข็งมากที่สุด ร้อยละ 99.20 ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ความคิดเห็นของประชาชนในเรื่องหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือและความเข้มแข็งของชุมชน

ความคิดเห็น N=120 ชุด	จำนวน	ร้อยละ
หน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือ		
- ราชการ	80	66.70
- เอกชน	1	0.80
- อื่นๆ	39	32.50
ชุมชนมีความ		
- เข้มแข็ง	119	99.20
- ไม่มีความเข้มแข็ง	1	0.80

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตเห็นชอบเรียบร้อยแล้ว กรุณา
ไม่ทำการฉีกหรือทำลายเอกสารนี้ หากต้องการนำเอกสารนี้ไปใช้ กรุณาแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

วิจารณ์ผล

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่ง ตำบลบ่อยาย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย จากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาในชุมชน และผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆเป็นอย่างดี เช่นการเลือกหัวหน้าชุมชน การเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ทั้งผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม และนับถือศาสนาพุทธ การเข้าร่วมการประชุมในชุมชน จากการร่วมมือของกลุ่มตัวอย่างในชุมชนต่อกิจกรรมที่เกิดขึ้น จะมีการเรียกประชุมจากหัวหน้าชุมชนหรือคณะกรรมการชุมชนทุกเดือน ไม่ว่าจะเป็นการประชุมกลุ่มสมาชิก หรือการชี้แจงรายละเอียดที่ได้รับแจ้งจากเทศบาลเมืองสงขลาเพื่อกระจายข่าวสารไปสู่สมาชิกในชุมชนให้ได้รับทราบโดยทั่วกัน และหากสมาชิกในชุมชนมีความเดือดร้อนหรือต้องการขอความช่วยเหลือจะมีการขอความคิดเห็นร่วมกัน ณ ที่ประชุมนั้น หากไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ จะมีการประชุมคณะกรรมการอีกครั้งเพื่อพิจารณาหาสาเหตุและหาแนวทางแก้ไขให้ปัญหาคลี่คลายไปได้ด้วยดีคือผลการศึกษาตารางที่ 6 คือการแสดงความคิดเห็นในชุมชนเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน พบว่าประชาชนร่วมกันประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับเกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมายถึง การร่วมคิด แก้ไขปัญหา การดำเนินการและกิจกรรมในชุมชน ร่วมวางแผน วางโครงการ ร่วมปฏิบัติงานในรูปของการเสียสละแรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุสิ่งของ และร่วมติดตามผลงานบำรุงรักษาสาธารณประโยชน์ในหมู่บ้าน ทั้งนี้การแสดงออกในการมีส่วนร่วมอาจเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยตรง โดยผ่านองค์กรประชาชนในชุมชนนั้น ๆ เอง กลุ่มตัวอย่างจะมีการจัดตั้งกลุ่มกัน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างรายได้ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น กลุ่มที่จัดตั้งโดยการรวมตัวของประชาชนได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับกุนจันทร์ สิงห์สุ (2535) ได้สรุปว่าการที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มคนหรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินงานโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์ และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจ โดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอก และเป็นไปเพื่อสนองตอบความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งมีอำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจ และผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย ส่วนกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน/โครงการหมู่บ้านละ 1 ล้าน กลุ่มมูลนิธิพิธานพานิชย์ และกลุ่มโครงการหมู่บ้านมั่นคง การจัดตั้งกลุ่มของประชาชนอาจไม่ใช่โดยประชาชนโดยตรง แต่อาจได้แนวคิดจากหน่วยงานราชการหรือเอกชน ในการร่วมดำเนินการให้ชุมชนมีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเกิดจากการจัดทำกิจกรรมต่างๆในชุมชน และโครงการต่างๆ ทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัวรวมไปถึงชุมชนให้มีการพึ่งพาตนเอง ซึ่งตรงนี้เองจะทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรมทางศาสนาถือเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในชุมชนเก่าแก่งได้เป็นอย่างดี ประชาชนในชุมชนนับถือศาสนาที่แตกต่างกันสามารถอาศัยอยู่ด้วยกันอย่างสงบและสันติสุข ซึ่งสอดคล้องกับ สัจญา สัจญาวิวัฒน์ (2541:14) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งเกิดจากการมีจิตวิญญาณของชุมชนอาจแสดงได้หลายอย่างดังนี้ คือ การมีสมาชิกที่มีความผูกพันภักดีกับชุมชน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน ห่วงแหนชุมชน มีสิ่งที่สมาชิกยึดเหนี่ยวร่วมกัน อาทิ มีวัด มีสุสานตระกูล มีบรรพบุรุษ หรือชีวิตที่วัยเยาว์ หรือผลประโยชน์ปัจจุบันและอนาคตอยู่ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่การมีส่วนร่วม ความสามัคคี และง่ายในการที่จะพัฒนาชุมชนร่วมกัน สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ ต่อชุมชน และร่วมกันแก้ปัญหาด้วยกัน จากการสัมภาษณ์กับผู้นำทางสังคมของชุมชนพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน คือน้ำทะเลที่กัดเซาะชายฝั่ง ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งเดือดร้อนเรื่องที่อยู่อาศัย หน่วยงานรัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือโดยการทำเขื่อนคือนำหินมาถมที่หน้าหาด เพื่อป้องกันการกัดเซาะหน้าดิน โดยความร่วมมือส่วนหนึ่ง จากชาวบ้านในชุมชนช่วยกันทำให้ปัญหานี้สำเร็จลุกล่งไปด้วยดีสอดคล้องกับ ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างในชุมชนมีการร่วมกิจกรรมการเลือกตั้งหัวหน้าชุมชนเป็นส่วนใหญ่ เพราะถือเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ และกิจกรรมรองลงมาคือกิจกรรมทางศาสนา ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธและอิสลาม สิ่งเหล่านี้หลายอย่างรวมกันทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง พร้อมทั้งจะเจริญเติบโต หรือเสื่อมสลายตามสภาพร่างกายและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendations)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าเลี้ยง ตำบลบ่อทราย อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทำการวิจัยโดยใช้แบบสอบถามจำนวน 120 ชุด พบว่ามีเพศชายร้อยละ 33.3 และเพศหญิงร้อยละ 66.7 มีช่วงอายุอยู่ที่ 42-49 ปี ร้อยละ 45.0 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 30 และนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 70 การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจบชั้นระดับประถมศึกษา ร้อยละ 50 ประกอบอาชีพค้าขายร้อยละ 56.7 มีรายได้เฉลี่ยต่อปี 90,000-100,000 บาท ร้อยละ 45.8 กลุ่มตัวอย่างมีการจัดตั้งกลุ่มภายในชุมชนเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ ร้อยละ 62.5 เป็นสมาชิกกลุ่มมานาน 4-5 ปี ร้อยละ 30.8

การเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมการประชุมในชุมชนร้อยละ 55.8 เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ร้อยละ 77.5 ทำความสะอาดชุมชนร้อยละ 45 ใช้สิทธิในการเลือกตั้งหัวหน้าชุมชนร้อยละ 80.8 ร่วมพัฒนาชุมชนร้อยละ 51.7 ร่วมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญเช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันแรงงาน ฯลฯ ร้อยละ 12.5 เข้าร่วมการประชุมกลุ่มออมทรัพย์ร้อยละ 51.7 เข้าร่วมการประชุมกลุ่มอื่นๆ เช่นกลุ่มโครงการหมู่บ้านมั่นคง เป็นต้น ร้อยละ 37.5 ประชาชนแสดงความคิดเห็นในการวางผังชุมชนร้อยละ 21.7 แสดงความคิดเห็นในการวางแผนการทำกิจกรรมร้อยละ 31.7 เป็นกรรมการชุมชนร้อยละ 3.3 เป็นตัวแทนกลุ่มแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชนร้อยละ 9.2 ประชาชนมีโอกาสไปดูการทำงานหรือกิจกรรมจากหมู่บ้านตัวอย่างร้อยละ 15 เข้าร่วมต้อนรับผู้มาเยี่ยมชุมชน 17.5 ในการพัฒนาชุมชนร้อยละ 55 เสนอแนวทางใหม่ๆในการพัฒนาชุมชน

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าประชาชนเข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมชุมชนเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟัง ร้อยละ 72.5 ในกรณีที่มีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มตัวอย่างในชุมชนร่วมกันประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ร้อยละ 91.07 เรื่องการมีส่วนร่วมช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนพบว่าร้อยละ 36.03 ร่วมแสดงความคิดเห็น ความโปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการชุมชนร้อยละ 90.8 มีความโปร่งใส คิดว่าหัวหน้าชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชนร้อยละ 98.3 กลุ่มตัวอย่างต้องการหัวหน้าชุมชนที่มีความเป็นผู้นำที่ดีร้อยละ 30.19 ประชาชนมีความพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนร้อยละ 93.3 ร้อยละ 83.3 พอใจกับเงินปันผลที่มีการจัดแบ่งให้กลุ่มสมาชิกในแต่ละปี ส่วนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อกิจกรรมต่างๆในชุมชนร้อยละ 36.34 กิจกรรมที่จัดขึ้นสร้างความสามัคคีในชุมชน ร้อยละ 66.7 ประชาชนคิดว่าเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน่วยงานรัฐเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ร้อยละ 99.2 ประชาชนในชุมชนเห็นด้วยว่าชุมชนมีความเข้มแข็ง

การมีส่วนร่วมกิจกรรม ของประชาชน ชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ตั้งแต่การร่วมกันดำเนินงาน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชน ทำให้ชุมชนมีการพัฒนา เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง จนสามารถทำให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเป็นกรรมการชุมชนน้อยมาก ควรมีการกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างเห็นความสำคัญของการเป็นกรรมการชุมชนเพื่อความเข้มแข็งในระยะยาว
2. ผู้นำชุมชนควรมหาแนวทางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในชุมชน ให้มีความร่วมมือในการทำกิจกรรม และร่วมกันทำงานเพื่อสร้างความสามัคคี
3. ประชาชนควรมีส่วนร่วมรับรู้ในแผนการพัฒนา และความเป็นไปของชุมชนทุกเรื่อง
4. ควรมีกองรับแสดงความคิดเห็น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป
5. หน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในชุมชน เป็นหน่วยงานจากราชการมากกว่าเอกชน จึงต้องขอความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยงานเอกชนเพื่อนำไปพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น
6. กลุ่มตัวอย่างไม่เข้ากิจกรรมการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ ควรกระตุ้นให้มีจิตสำนึกในการปลูกต้นไม้ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นในอนาคต
7. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มตัวอย่างจะร่วมกันประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเก่าแก่อำเภอเมือง
8. ในการบริหารงานของคณะกรรมการ กลุ่มตัวอย่างให้ความสนใจในการทำงานของคณะกรรมการและเชื่อว่าคณะกรรมการมีความโปร่งใสในการทำงาน

ข้อเสนอจากการดำเนินงานวิจัย

1. ควรมีการวางแผนการทำงานให้เป็นขั้นตอน เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการทำงานวิจัย
2. หากมีข้อผิดพลาดในขั้นตอนใด ขั้นตอนหนึ่งควรรีบดำเนินการแก้ไขทันที เพราะอาจเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานขั้นต่อไป
3. การเก็บข้อมูลในพื้นที่ควรศึกษาเส้นทาง และทำความคุ้นเคยกับประชาชนในชุมชนก่อน เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเก็บข้อมูล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- กุนจันทร์ สิงห์สุ. 2535. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบำรุงรักษาสระเก็บน้ำอันเนื่องมาจากโครงการ กสธ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- เกียรติศักดิ์ เรือนทอง. 2536. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลสหกรณ์นิคม อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- ฉอาน วุฒิมกรมรักษา. 2526. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสร้างงานในชนบท : ศึกษากรณีโครงการที่ได้รับรางวัลดีเด่น ตำบลคุ้มพยอม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- ชวลีภรณ์ ฉิมเจริญ. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชายเลน ตำบลคลองโคน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- ดวงนา ไชยแก้ว. 2544. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน:กรณีศึกษาบ้านหนองเสา ตำบลเมืองราย อำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, สาขาพัฒนาการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพมหานคร.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. 2543. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พัชรี ชมภูพิน. 2546. การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ตำบลห้วยน้ำขาว อำเภอเมือง จังหวัดตราด. วิทยานิพนธ์ สาขาพัฒนาการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพมหานคร.
- สุกัญญา มารศรี. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่ที่ 10 บ้านสามัคคี ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. 2529. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร : เจริญรัตน์การพิมพ์.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

- สุวรรณี คงทอง. 2536. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่
อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
กรุงเทพมหานคร.
- สุวัฒน์ คงแป้น. 2544. วิถีไท วิถีทางสื่อชุมชนพึ่งตนเอง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนา
องค์กรชุมชน.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2523. การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้:ศึกษากรณี
หมู่บ้านห้วยม่วง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น.
- อภิชัย พันธเสน. 2539. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชนบทหน่วยที่ 1-7 นนทบุรี.
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อำนาจ อนันตชัย. 2531. เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาชนบทหน่วยที่ 1-7 นนทบุรี.
สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อัศวพล วรรณสุทธะ. 2543. ภาวะผู้นำในการเสริมสร้างความเข้มแข็งเศรษฐกิจ ชุมชนพึ่งตนเอง:
ศึกษากรณีเปรียบเทียบบ้านศิลารักษ์กับบ้านถิ่นสำราญ อ.พิบูลมังสาหาร
จ.อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์สาขารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร.
- ชุมชนเก้าเล้ง. 2004. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :[http:// www.thai.net/nakomsongkhla/home](http://www.thai.net/nakomsongkhla/home)
- ประเวศ วะสี. 2004. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :[http:// www.Saraburi.go.th/kamnam](http://www.Saraburi.go.th/kamnam)
- รักบ้านเกิด. 2004. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :[http:// www.rakbankerd.com/01_](http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaaiinfor/Country_info/index)
[jam/thaaiinfor/Country_ info/index](http://www.rakbankerd.com/01_jam/thaaiinfor/Country_info/index)
- วิบูลย์ เข้มเฉลิม. 2004. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :[http:// www.thai.net/orcdd/cd_form_4302](http://www.thai.net/orcdd/cd_form_4302)
- เสรี พงศ์พิศ. 2004. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :[http:// www.ru.ac.th/tambon/banklongpei_](http://www.ru.ac.th/tambon/banklongpei_)
- อำเภอเมืองสงขลา. 2004. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :[http:// www.songkhatouivism.org/songkhla](http://www.songkhatouivism.org/songkhla)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถาม
การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชนเก่าแก่อำเภอบ่อียง อำเภอมือง
จังหวัดสงขลา

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย / ลงใน () หน้าข้อความหรือเติมคำลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง
กรุณาอ่านคำชี้แจงที่ปรากฏในแต่ละข้ออย่างละเอียดก่อนลงมือตอบ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

- () ชาย
- () หญิง

2. อายุ

- () 18 -25 ปี
- () 26 -33 ปี
- () 34 -41 ปี
- () 42 -49 ปี
- () มากกว่า 50 ปี

3. ท่านนับถือศาสนาใด

- () พุทธ
- () อิสลาม

4. การศึกษา

- () ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา
- () ระดับประถมศึกษา
- () ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- () ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- () ระดับปริญญาตรี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. อาชีพ

- () ค้าขาย
- () ประมง
- () รับราชการ
- () รับจ้างทั่วไป
- () อื่นๆ โปรดระบุ.....

6. รายได้เฉลี่ยต่อปี

- () น้อยกว่า 30,000 บาท
- () 30,000 – 50,000 บาท
- () 60,000 – 80,000 บาท
- () 90,000 – 100,000 บาท
- () มากกว่า 100,000 บาท

7. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มใด โปรดระบุ.....

8. ท่านเป็นสมาชิกของกลุ่มมานานกี่ปี

- () 0-1 ปี
- () 2-3 ปี
- () 4-5 ปี
- () มากกว่า 5 ปี

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน

1. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมใดบ้างในชุมชนของท่าน

กิจกรรม	ทุกครั้ง	บางครั้ง	นานๆครั้ง	ไม่เคย
1. ท่านเข้าร่วมการประชุมในชุมชน				
2. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา				
3. ท่านทำความสะอาดชุมชน				
4. ท่านเลือกตั้งหัวหน้าชุมชน				
5. ท่านร่วมพัฒนาชุมชน				
6. ท่านร่วมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญ				

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิจกรรม	ทุกครั้ง	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย
7. ท่านเข้าร่วมการประชุมกลุ่มออมทรัพย์				
8. ท่านเข้าร่วมการประชุมกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้าน / กลุ่มมูลนิธิพิธาน / กลุ่มอื่น ๆ				
9. ท่านแสดงความคิดเห็นในการวางแผนผัง ชุมชน				
10. ท่านแสดงความคิดเห็นในการวางแผน การทำกิจกรรม				
11. ท่านเป็นกรรมการชุมชน				
12. ท่านเป็นตัวแทนกลุ่มแลกเปลี่ยนระหว่าง ชุมชน				
13. ท่านไปดูงานหมู่บ้านตัวอย่าง				
14. ท่านเข้าร่วมต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมชุมชน				
15. ท่านเสนอแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนา ชุมชน				
16. อื่นๆ ระบุ.....				

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ท่านเข้าร่วมการประชุม / หรือกิจกรรมชุมชนเพราะเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เป็นหน้าที่ที่ต้องรับฟัง
- () เป็นคณะกรรมการ
- () เกรงใจผู้นำชุมชนหรือผู้นำทางศาสนา
- () รักชาติอธิในการรับฟังของตนเองและครอบครัว
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในชุมชนเช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาขยะมูลฝอย เป็นต้น ท่านและคนในชุมชนมีวิธีการแก้ไขอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ไม่แก้ไข
- () เฉย ๆ
- () ปลถ่ายให้เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน
- () ปลถ่ายให้เป็นหน้าที่ของรัฐในการแก้ไขปัญหา
- () ร่วมกันประชุมเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- () อื่น ๆ โปรดระบุ

3. ท่านคิดว่าท่านมีส่วนช่วยอย่างไรบ้างในการพัฒนาชุมชนของท่าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ร่วมแสดงความคิดเห็น
- () ร่วมบริจาคเงินทุน
- () ร่วมกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชน
- () อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. ท่านคิดว่าคณะกรรมการชุมชนมีความโปร่งใสในการบริหารงานหรือไม่

- () โปร่งใส
- () ไม่โปร่งใส

5. ท่านคิดว่าหัวหน้าชุมชนมีความสำคัญต่อชุมชนหรือไม่

- () มี
- () ไม่มี

6. ท่านต้องการหัวหน้าชุมชนที่มีลักษณะอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เป็นผู้นำที่ดี
- () เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ
- () เข้าใจปัญหาของสมาชิกในชุมชน
- () รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- () อื่นๆ โปรดระบุ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. ท่านพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนหรือไม่

- () พอใจ
- () ไม่พอใจ
- () เฉยๆ
- () อื่นๆ โปรดระบุ.....

8. ท่านพอใจกับเงินปันผลที่มีการจัดแบ่งให้ในกลุ่มสมาชิกแต่ละปีหรือไม่

- () พอใจ
- () ไม่พอใจ
- () เฉยๆ
- () อื่นๆ โปรดระบุ.....

9. ท่านมีความคิดเห็นต่อกิจกรรมต่างๆที่มีในชุมชนของท่านอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () ช่วยผ่อนคลายความเครียด
- () สร้างความสามัคคีในชุมชน
- () เป็นการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์
- () ทำให้เกิดการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา
- () อื่นๆ โปรดระบุ.....

10. ท่านคิดว่ามีหน่วยงานใดบ้างเข้ามาให้ความช่วยเหลือในชุมชนของท่าน

- () ราชการ
- () เอกชน
- () อื่นๆ โปรดระบุ.....

11. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีความเข้มแข็งหรือยัง

โปรดระบุ.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในงานวิจัย

นางสาวฟาริดา จันทระประดิษฐ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้